

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Інститут післядипломної освіти

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені
Н. В. Остроградського

**УПРАВЛІНСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ОСВІТИ**

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(20 квітня 2016 року)
I частина*

Харків - 2016

- 12.Крамченкова В.О. / Особливості адаптивно-захисних патернів особистості при тютюнопалінні в сім'ї // Педагогіка і психологія: зб. наук. праць / За заг. ред. академіка І.Ф. Прокопенка, чл.-кор. В.І.Лозової. – Харків: ТОВ «Щедра садиба плюс», 2013. – Вип. 44. - С. 211-223.

Рассмотрены особенности отношения к курению мужчин и женщин в зависимости от табакокурения в молодой супружеской паре. Исследованы варианты сочетания типов отношения к курению в диаде и проведен их психологический анализ.

Ключевые слова: семья, молодая супружеская пара, курение, отношение к курению

In the article the features of attitude towards smoking of men and women in the young married couple depending on smoking behavior was considered. It was investigated the different variants of combinations of types of attitudes towards smoking in the dyad and was performed their psychological analysis.

Key words: family, young married couple, attitude towards smoking, smoking behavior.

УДК 37.018 (07)

СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ

Куценко Т. В., Настенко І. В.

У статті висвітлено досвід роботи зі створення інноваційного освітнього середовища, яке забезпечує розвиток професійної самореалізації вчителів району. Зазначено, що визначальним фактором у створенні інноваційного освітнього середовища на рівні району є забезпечення мережної взаємодії управління освіти і навчальних закладів, співпраці з вищими навчальними закладами, установами культури та науки.

Ключові слова: інноваційне освітнє середовище, готовність педагогів до інноваційної діяльності, дослідно-експериментальна діяльність, професійна самореалізація вчителя.

Постановка проблеми. В умовах становлення України як держави з сильною економікою та прогресивними інноваціями, зміцнення її позицій у сучасному світі організація якісної освіти виходить на перший план. У більшості країн світу переорієнтацію освітнього процесу на розвиток особистості, розв'язання проблем освіти визнано пріоритетним напрямом державної політики, який реалізується шляхом підвищення ефективності професійної самореалізації вчителя. У цьому зв'язку особливо актуальним є створення інноваційного середовища, яке би сприяло мотивації педагогічних кадрів на розвиток творчості, підвищенню їх професійної майстерності, середовища, у якому максимально буде реалізовуватися потенціал учнів і вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблем формування освітнього середовища, створення та впровадження освітніх і педагогічних інновацій, інноваційного розвитку освітніх систем та інноваційних процесів показав, що упродовж останніх років даній проблемі приділяється значна увага вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: І. Бех, Є. Бондаревська, Л. Буєв, Л. Ващенко, В. Веснін, О. Газман, Л. Даниленко, О. Козлова, А. Лукіна, Л. Макар, О. Мармаза, В. Слободчиков, О. Шапран В. Ясвін та ін.

Л. Ващенко [1] зазначає, що у регіональному контексті інноваційне середовище визначається соціально-педагогічною сферою, яка сприяє формуванню освітньої політики та освітньої культури, виступає об'єктом самореалізації педагогів, забезпечує різноманітність освітніх потреб та інтересів. В. Ясвін [5] вважає, що освітнє середовище є системою умов, що впливають на формування особистості, а також сукупністю можливостей для саморозвитку учнів, що містяться в соціальному і просторово предметному оточенні. За думки Л. Виготського, побудова освітнього середовища – це побудова такого навчання, в якому основним механізмом буде спілкування і взаємодія всіх учасників освітнього процесу [5]. За визначенням О. Шапран та Ю. Шапран [4], інноваційне освітнє середовище регіону є сукупністю організації відповідних умов на певній території, створених для реалізації соціально-педагогічної ініціативи й пошуку, має власну організаційно-функціональну структуру.

Незважаючи на різне трактування поняття «освітнє середовище» [3], усі науковці погоджуються, що наявність інноваційного освітнього середовища є найважливішою умовою самореалізації творчого потенціалу особистості педагога, умовою забезпечення якісної освіти. Разом з тим, аналіз сучасного стану управління формуванням інноваційного освітнього середовища на рівні району вказує на необхідність пошуку механізмів удосконалення цієї діяльності.

Метою статті є висвітлення досвіду організації створення інноваційного освітнього середовища на рівні району з метою розвитку професійної самореалізації вчителя.

Виклад основного матеріалу. Наявність інноваційного освітнього середовища забезпечує зростання професійної компетентності педагогів, розвиток їхньої готовності до діяльності в сучасних умовах. Діяльність району у режимі створення інноваційного освітнього середовища змушує до застосування нових підходів до управління, забезпечення системного підходу до впровадження та поширення інновацій, переходу до суб'єкт-суб'єктного типу відносин між адміністраціями закладів та педагогами.

Підвищення ефективності діяльності в напрямі інноваційного розвитку, залучення педагогів та учнів до дослідницької діяльності досягається шляхом мережної взаємодії методичного кабінету та навчальних закладів району, співпраці з вищими навчальними закладами, установами культури та науки. Важливим напрямком в діяльності методичної служби, керівників навчальних закладів стає залучення педагогічних колективів до роботи у режимі

інноваційної діяльності; аналіз і оцінка педагогічних новацій, що впроваджуються вчителями; створення необхідних умов для їх успішної розробки і застосування.

Ураховуючи вищесказане, створення інноваційного освітнього середовища на рівні району здійснюється за напрямками: інформаційно-аналітичним, що полягає в аналізі стану та прогнозуванні розвитку роботи з впровадження інновацій, моніторингу результативності їх застосування, внесенні даних педагогів, які ефективно використовують інноваційні технології, до районного банку ефективного педагогічного досвіду; науково-методичним – здійснюється вивчення світових тенденцій щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу, визначаються пріоритетні напрями роботи, створюються умови для підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розробляються методичні рекомендації для педагогічних працівників щодо роботи із впровадження інновацій; координаційним – здійснення взаємодії з освітніми установами додаткової освіти, вищими навчальними закладами, установами культури та науки; організаційним – здійснення організаційного і методичного супроводу заходів із впровадження та поширення інновацій; забезпечення морального та матеріального стимулювання педагогічних працівників, що в системі використовують ефективні педагогічні технології; забезпечення психолого-педагогічної підтримки інноваційної діяльності педагогів.

Реалізація вище розглянутих заходів спрямована на: створення творчих, дослідницьких груп, забезпечення ефективної системи комунікацій, методи мотивації, створення умов для професійного зростання педагогів через надання консультацій, проведення практичних семінарів для всіх категорій педагогічних працівників, майстер-класів, ділових ігор, підготовку до участі у виставках-презентаціях ефективного педагогічного досвіду тощо.

З метою підтримки колективної та індивідуальної комунікації, формування єдиного інноваційного освітнього середовища всі навчальні заклади району забезпечені швидкісним доступом до Інтернету. Можливість використання педагогами комп'ютерної техніки у позаурочний час, доступ до глобальної мережі Інтернет допомагає знайти необхідну інформацію, опанувати цікавий матеріал. Використання учасниками навчально-виховного процесу інформаційних ресурсів на базі навчальних закладів уможлиблює роботу над перетворенням шкільних бібліотек на медіатеки, в яких зберігаються різні цифрові ресурси: навчальні комп'ютерні програми, програми комп'ютерного тестування, електронні версії довідників, енциклопедій, електронні версії наукових посібників з окремих предметів та тем.

Ефективна реалізація науково-методичного супроводу дослідно-експериментальної та інноваційної діяльності уможлиблює розгляд цього питання на нарадах керівників навчальних закладів, засіданні районної колегії, семінарах для керівників навчальних закладів.

Щорічне планування роботи управління освіти та навчальних закладів району з питань впровадження інновацій здійснюється після вивчення пропозицій і конкретних потреб вчителів району, визначених за результатами

опитування та анкетування. Матеріали анкет систематизуються і на їх підставі і з урахуванням якісного складу вчителів району визначаються основні напрямки роботи, тематика семінарів, практичних занять, групових консультацій.

Щоб інноваційна діяльність була успішною, педагог повинен бути готовий до неї, тобто здатний витримувати додаткове навантаження, спроможний до творчості та аналізу своєї діяльності, протидії різноманітним подразникам, обізнаний в нових технологіях і методах навчання. Не можна змусити людей працювати максимально ефективно, але можна створити такі умови для їх праці (увага, довіра, турбота про людей), які б сприяли їхній професійній самореалізації.

З метою вивчення рівня готовності вчителів до впровадження освітніх інноваційних технологій у 2012 та 2015 роках було проведено анкетування, в якому взяли участь близько тисячі респондентів із загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладів району. У процесі дослідження було з'ясовано, що завдяки цілеспрямованому методичному супроводу суттєво зросла кількість педагогів, готових до такого виду діяльності.

Отримані у 2015 році дані свідчать, що більшість педагогів навчальних закладів Київського району готові до використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі; при цьому майже 90 % респондентів відзначають, що основною формою підготовки до впровадження інноваційних технологій були курси підвищення кваліфікації, семінари, тренінги, робота творчих груп педагогів району та самоосвіта.

На сьогоднішній день в районі створено банк даних закладів, в яких здійснюється дослідно-експериментальна та інноваційна діяльність, контролюється хід реалізації експериментальних проектів та технологій, проводяться методичні заходи з метою популяризації, підвищення готовності та мотивації педагогів до участі в дослідницькій та інноваційній діяльності. Щорічно, з метою широкого впровадження в освітній процес новітніх технологій, удосконалення фахової компетентності та педагогічної майстерності вчителів району, поширення педагогічних ідей, пов'язаних з підвищенням результативності навчання учнів, в районі створюються творчі групи вчителів.

Одна з таких груп працювала упродовж минулого навчального року у формі педагогічної майстерні за темою «Тестування в освіті. Теоретичні та практичні основи складання тестів і проведення тестування». Під час роботи майстерні було розглянуто теоретичні та практичні питання щодо створення тестових завдань з навчальних предметів, учасниками педмайстерні були розроблені тести для учнів 7-х класів з математики, біології, хімії, української мови, методичні рекомендації для вчителів району з питань створення та запровадження тестових завдань у навчально-виховний процес. Окрему увагу було приділено апробації нової форми організації навчання – спільної діяльності вчителів та учнів, під час якої учні допомагали педагогам в опануванні ІКТ технологій, а вчителі опробовували створені тестові завдання на учнях. У квітні під час online конференції, організованої освітнім порталом «Педагогічна преса» учасники педагогічної майстерні поділились своїм досвідом з освітянами інших регіонів України.

У 14 навчальних закладах Київського району (22% від загальної кількості) впроваджуються експериментальні проекти, інноваційні технології, форми і методи, апробовані та рекомендовані до застосування Міністерством освіти і науки України, Департаментом науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, Комунальним закладом «Харківська академія неперервної освіти».

Статус експериментального закладу Всеукраїнського рівня мають п'ять загальноосвітніх навчальних закладів району, що беруть участь у Всеукраїнських експериментах «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів», «Інституалізація системи безперервної освіти в Україні», «Тьюторська технологія як засіб реалізації принципу індивідуалізації в освіті». Ще п'ять навчальних закладів задіяні у експериментах регіонального рівня: «Науково-методичні засади впровадження медіаосвіти в систему навчально-виховної роботи навчальних закладів», «Створення системи неперервної інформатичної підготовки педагогів у післядипломній педагогічній освіті», «Художньо-естетичне виховання учнів в школі повного дня».

Крім того, дев'ять навчальних закладів району працюють в режимі інноваційної діяльності в межах навчального закладу. Усі ЗНЗ району цілеспрямовано розвивають власні інноваційні освітні середовища у своїх закладах з метою забезпечення розвитку професійної самореалізації вчителя. За результатами моніторингових досліджень у навчальних закладах району впроваджено близько тридцяти інноваційних технологій. На сьогоднішній день учителі району активно застосовують на уроках програмні засоби навчального призначення, створюють та використовують у навчально-виховному процесі сучасні електронні навчальні матеріали, дистанційні курси, які розміщують на своїх сайтах. У процесі самоосвіти та при підготовці до уроків більше 80% педагогів району використовують Інтернет-ресурси.

Необхідно зазначити, що підвищенню професійної майстерності педагогів, їх самореалізації, розв'язанню проблемних ситуацій сприяє і тісна взаємодія між управлінням освіти району, Департаментом освіти Харківської міської ради, Харківською Академією неперервної освіти, Інститутом післядипломної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Завдяки спільній діяльності педагоги району є учасниками різноманітних міських та обласних методичних заходів, під час яких мають можливість ознайомитись з новими навчальними та виховними педагогічними технологіями, обмінятись досвідом з колегами.

Педагоги району щорічно беруть участь в обласних виставках ефективного педагогічного досвіду, міських професійних конкурсах: конкурсі інтегрованих уроків, конкурсі на кращий дистанційний курс, міських та обласних етапах Всеукраїнських професійних конкурсів «Учитель року», «Вихователь року», де традиційно отримують високу оцінку своєї діяльності.

Створення інноваційного освітнього середовища сприяло тому, що протягом 2008-2016 років розроблено більше п'ятидесяти авторських програм, спрямованих на підвищення якості навчально-виховного процесу, наявність

позитивної динаміки навчальних досягнень учнів та вихованців навчальних закладів району.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Визначальним фактором у створенні інноваційного освітнього середовища розвитку професійної самореалізації вчителів на рівні району є забезпечення мережної взаємодії управління освіти і навчальних закладів, співпраці з вищими навчальними закладами, установами культури та науки. Подальші наукові пошуки будуть спрямовані на вдосконалення механізмів методичного супроводу інноваційного освітнього середовища в кожному навчальному закладі окремо та районі загалом.

Література

1. Ващенко Л.М. Система управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л.М. Ващенко. – К., 2006. – 40 с.

2. Ващенко Л.М. Моделі управління інноваційними процесами. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/289/>

3. Макар Л. М. Сутність освітнього середовища в педагогічному процесі / Л. М. Макар // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 30. – С. 229-236. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Pfto_2013_30_37.pdf.

4. Шапран О. І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / О.І. Шапран, Ю. П. Шапран. – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/201009/10soitpt.pdf>

5. Ясвін В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В.А. Ясвин. – М.: Смысл, 2001. – 365 с.

В статье отражен опыт работы по созданию инновационной образовательной среды, обеспечивающей развитие профессиональной самореализации учителей района. Отмечено, что определяющим фактором в создании инновационной образовательной среды на уровне района является обеспечение сетевого взаимодействия управления образования и учебных заведений, сотрудничество с высшими учебными заведениями, учреждениями культуры и науки.

Ключевые слова: инновационное образовательное среду, готовность педагогов к инновационной деятельности, опытно-экспериментальная деятельность, профессиональная самореализация учителя.

In the article the experience to create innovative educational environment that ensures the development of professional fulfillment classroom area. It is noted that the determining factor in the creation of innovative educational environment at the district level is to provide network interaction management education and training institutions, cooperation with universities, institutions of culture and science.

Keywords: *innovative educational environment, teachers' willingness to innovation, research and experimental activities, teacher professional fulfillment.*

УДК 371.11

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НООСФЕРНОЮ ШКОЛОЮ

Лавріненко О. О.

У статті розкрито сутність ноосферної освіти; визначено базові ідеї, цілі та задачі ноосферної школи; сформульовано закони ноосферного управління.

Ключові слова: *ноосферна освіта, ноосферна школа, природовідповідна освіта, ноосферне управління.*

Постановка проблеми. Сучасна наука і освіта вступають в еволюційно новий період ноосферного розвитку. У своєму історичному становленні вони накопили потужний потенціал, який розширює світоглядні, концептуальні та методологічні кордони науково-педагогічного мислення. На вході в третє тисячоліття зусиллями вітчизняних вчених створено необхідну теоретичну та технологічну базу, яка інтегрує досягнення природничих наук і психолого-педагогічних практик у новітньому форматі сучасної ноосферної школи. Направлена на активізацію духовних і життєвих ресурсів особистості, ноосферна школа відповідає пріоритетним напрямам міжнародної політики в галузі освіти, ефективно і безпечно вирішує питання здорового, сталого розвитку людини і суспільства.

Ноосферна освіта – це еволюційно нова психолого-педагогічна система ХХІ століття. Її фундаментальною відмінністю є опора на Теорію Творення і генетичної єдності Світу, системи Загальних Законів Світу, загальних законів людського суспільства, загальних законів пізнання, загальних законів управління, спеціальних законів психіки людини та спеціальних законів освіти.

На сучасному етапі саме висока якість освіти є необхідною умовою справжньої демократизації суспільства, вдосконалення державного механізму. Збереження і підтримка динамічного розвитку освітньої сфери має стати запорукою сталого соціально-економічного розвитку країни, її переходу від сировинної моделі економічного зростання до зростання, що спирається на розвиток сучасних галузей, на використання і виробництво нових технологій тощо.

Створення ноосферних шкіл, які будуть розвивати в учнів природо відповідне мислення, спонукатимуть сучасну молодь до здорового мислення, до усвідомлення необхідності здорового харчування, здорового способу життя, захисту навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Академік Б. Астаф'єв стверджує, що в даний час державами рухає енергія, котра стимулює суспільно-історичний розвиток. Відбувається формування спотвореного світогляду, що тягне за собою варварське поводження з природними ресурсами, екологічну дезінтеграцію, зниження якості ноосфери. Свідомість людини запаморочена, а